

Plemiška družina ne pusti priti uradnemu katoliškemu župniku. Učitelj [»pedagogus«], ki je doma iz Šoštanja, biva pri Sauerju.« Vidimo, da je bilo v tem času luteranstvo vezano izključno le še na plemiško rodbino. Tisto, kar je izredno zanimivo v tej vestički, pa je podatek, da je bil učitelj doma iz Šoštanja, se pravi domačin, ki je dosegel neko višjo izobrazbeno stopnjo. Skoraj gotovo ni bil plemenitega rodu, saj smemo domnevati, da bi poročevalec v tem primeru to poudaril ter bi omenil vsaj njegov rod, če že ne tudi imena. Ali je ta »pedagogus« že plod dela osnovne šole v Velenju, je vprašljivo, vendar je gotovo, da je njegova izobrazba v veliki meri povezana s sistematičnim pedagoškim delom luteranov, ki ga žal v takšni meri katoliška reformacija ni nadaljevala.

O velikem razmahu, ki ga je v Šaleški dolini doseglo luteranstvo, govori tudi dejstvo, da so bili med glavnimi pobudniki in financerji zgraditve edine cerkve, ki so jo protestanti na novo zgradili na slovenskih tleh, molilnice v Golčah pri Žalcu, plemiči iz Šaleške doline. Posebej se omenjajo Baltazar Wagen iz Velenja, Jurij in Hektor Trebniška iz Švarcenštajna, Hans Helfenberški in Krištof Herič iz Turna. V Golčah je deloval eden najznamenitejših luteranskih predikantov, Ivan Dolijanski, ki je pred tem nekaj časa bival tudi na gradu Švarcenštajn pri Juriju Trebniškemu. Poleg gradu Velenje je bil ravno grad Švarcenštajn v Lazah glavni luteranski center v dolini. Jurij Trebniški je bil zelo vplivna figura v javnem življenju na Štajerskem, saj je bil svetovalec in namestnik nadvojvode Karla na Štajerskem ter pooblaščenec deželnega sveta. V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani hranijo tudi popis slovenskih in nemških *Biblij*, ki so jih hranili na švarcenštajnskem gradu ter jih od tam razpečevali po Štajerski.¹¹ Tudi ta popis govori o posebnem pomenu Jurija Trebniškega, šentiljskega gradu in seveda Šaleške doline na Štajerskem v 16. stoletju.

Med protestante je bil zapisan tudi Ferdinand Leisser iz Forhteneka (»zu Fortnekh«), ki je imel med ostalim v zastavi tudi urad Žalec ter si je v tem uradu pred letom 1588 prisvojil dohodke, ki so izhajali iz odvetniških nalog pri cerkvi sv. Pankracija v Grižah. Leta 1588 je

11 Narodna in univerzitetna knjižnica, Ms 1063, št. 64, preslikava v Muzeju Velenje.